

El salt a secundària: els preadolescents, consum cultural i llengua

Vanessa Bretxa i Riera (Barcelona)

■ 1 Introducció

“L’adolescència és una frontera entre l’edat adulta i la infantesa, i com a tal té una riquesa i diversitat incomparable al costat de qualsevol altra etapa de la vida” (Pipher, 1994). És per aquest motiu que la fa especialment interessant d’estudiar però alhora, les contradiccions i els canvis constants fan que sigui una tasca difícil. En aquest article¹ es pretén només copsar una petita dimensió en aquesta gran etapa. A partir d’una panoràmica descriptiva, s’intentarà entendre i explicar-ne el seu consum cultural. Des del consum dels mitjans de comunicació més quotidians, com són la televisió, la música i l’ús d’Internet, fins a la lectura de llibres. El que fa especial aquesta recerca és la dimensió diacrònica, que pretén comparar el pas de l’ensenyament primari al secundari com un element essencial en el pas de la infantesa a la joventut, passant per l’adolescència.

En aquest article es proposa conèixer la influència dels grups lingüístics en les seves pràctiques culturals. És rellevant la llengua per explicar el consum cultural a Catalunya? Existeixen tipologies de consumidors segons la llengua inicial? Qui són els consumidors de cultura en català? L’univers d’estudi són els alumnes de Mataró nascuts a l’any 1995, que durant el curs escolar 2006–07 cursaven 6è de primària (11–12 anys) i durant el curs escolar 2007–08 cursaven 1r ESO (12–13 anys). La investigació es basa en tècniques quantitatives (qüestionari sociodemogràfic i sociolingüístic).

Les primeres conclusions mostren el poc mercat cultural en català que existeix a Catalunya per als preadolescents. En el salt de la infantesa a la

1 La recerca forma part del projecte «Resocialització i llengües. Els efectes lingüístics del pas de la educació primària a secundària en contextos plurilingües» finançat pel Ministeri d’Educació i Ciència (HUM2006-05860) i dirigit per F. Xavier Vila. En concret, aquest article forma part de la tesi doctoral que està finançada per la Caixa Sabadell (2007–08) i la Fundació Jaume Bofill (2008–09). Vull agrair els comentaris i correccions de Pere Campí.

joventut hi ha un buit mediàtic important en català i de producció catalana. D'altra banda, sí que es dibuixen certes diferències en cada grup etnolingüístic, és a dir, la llengua de l'alumne és un factor rellevant per tal de conèixer el seu consum cultural.

■ 2 Marc teòric

■ 2.1 Els preadolescents: infància, adolescència i joventut

En tots els països, l'adolescència és una fase difícil i sensible de la vida. El començament de l'adolescència se situa entre els 10 i 13 anys (preadolescència). És un període crític de canvi tant en termes biològics com psicològics. Alhora, també s'involucren canvis dràstics en l'entorn social, incloent-hi la transició de l'escola primària a la secundària (Hurrelmann, 1994). Referir-se als conceptes de joventut, pubertat o adolescència depèn de la perspectiva d'anàlisi o bé de la disciplina des d'on es parteix. Aquests conceptes cobreixen el període entre els 10 i els 20 anys. L'adolescència fa referència a la segona etapa de la vida, en totes les societats, l'adolescència és un temps per créixer, per moure's de la immadura infantesa a la maduresa de l'edat adulta. No es pot especificar un esdeveniment que indiqui el límit entre el final de la infantesa o l'inici de l'adolescència. Els experts (Feldman / Elliott, 1990; Coleman / Hendry, 1990 i Steinberg, 1996) pensen que el pas de la infantesa a l'adolescència és gradual i inclou diferents aspectes del comportament individual. Aquestes transicions són tan biològiques com cognitives, socials i emocionals.

La transformació biològica de l'adolescència o pubertat és potser el signe més evident de l'inici de l'adolescència. Tècnicament, la pubertat es refereix al període en el qual un individu comença a ser capaç de la reproducció sexual. El segon element important en els pas a l'adolescència és l'evolució cognitiva. En comparació a la infantesa els adolescents pensen de manera més abstracta, hipotèticament, multidimensional, relativa i auto-reflexiva. A més a més, l'adolescència és un període de forts canvis emocionals, sobretot en la manera en què s'autodefineixen i en les seves capacitats de funcionar autònomament. Acompanyant els canvis biològics, cognitius i emocionals, els adolescents també pateixen canvis importants en les seves relacions socials. L'aspecte més evident d'aquests canvis socials és l'increment en la quantitat de temps que comparteixen amb els companys o amics en detriment del temps compartit amb la família.

■ 2.2 Pràctiques culturals dels adolescents

El canvi constant en les formes de consum cultural durant les últimes dècades és prou important perquè els adults se sentin permanentment interessats pel consum cultural de les generacions més joves. En aquest cas entenem consum cultural (Willis, 1990) com el conjunt de pràctiques dels joves en el seu temps lliure, és a dir, aquell temps que no està ocupat per l'escola o la família (Martínez *et al.*, 2005). Segons Willis, el concepte d'art com a alta cultura queda molt lluny de la majoria de persones joves o de les seves vides. Però hi ha una vida i una creativitat simbòlica vibrant en la quotidianitat, en l'activitat diària. La gent jove té la necessitat d'expressar alguna cosa sobre la seva importància cultural real o potencial. Això és realment viure la cultura. A vegades pot ser vulgar, però també comuna, és a tot arreu, és resistent i dura. Comuna vol dir compartida, és la cultura que crea el poble. L'art exclou, però la cultura inclou. Tots som productors culturals d'alguna manera en el nostre dia a dia. La cultura comuna viva és plural i descentralitzada.

Cultura entesa com a consum cultural o pràctiques culturals, és el conjunt de símbols, valors, normes, models d'organització, coneixements o objectes que constitueixen les formes de vida d'una societat. La idea de cultura es caracteritza per la capacitat d'expressar una manera de viure i pensar d'uns subjectes en un aquí i un ara (Aranda, 2007). La cultura és un context, és la manera que tenim de vestir-nos o de parlar, la cultura és com la vida quotidiana. Aquest concepte de cultura es més sociològic o antropològic que no pas artístic o cultural. Els omnipresents mitjans de comunicació dins l'era de la informació i de les noves tecnologies proveeixen els joves de gran part del seu potencial creatiu. Els mitjans de comunicació ajuden a difondre i crear les noves possibilitats de cultura "comuna". La televisió és la força major d'organització de l'oci de la gent jove, no només per les hores dedicades a mirar-la sinó per la influència en les seves activitats culturals. La música és extremadament important per crear subcultures i grups amb una forta identificació tant de classe social com d'ètnia o de gènere.

■ 2.3 Antecedents teòrics de les pràctiques lingüístiques dels adolescents catalans

Els antecedents teòrics de les pràctiques lingüístiques dels adolescents catalans provenen bàsicament de dues línies metodològiques. Per una banda, la vessant més antropològica i sociològica, i, per altra, la tradició

que prové dels estudis de grans zones urbanes amb intens contacte de llengües. La primera es caracteritza perquè ha posat en evidència l'existència i persistència de normes alternatives a les impulsades des dels poders oficials. Woolard (1985 i 1992), per exemple, tracta sobre les ideologies lingüístiques, a partir precisament del seu treball de camp a Barcelona, on descrivia dos fenòmens simultanis: mentre la llengua catalana era simbòlicament molt valorada, les normes quotidianes d'ús lingüístic, en canvi, continuaven reflectint un ús del castellà altament important. Igualment, Fishman (1991) insistia en la importància i el funcionament relativament autònom dels usos lingüístics en el món privat, associatiu i veïnal, en contrast amb el dels àmbits més oficials. A Boix (1993) es dibuixa un marge creixent de llibertat d'ús de les dues llengües per part dels joves barcelonins; per als joves escollir l'altra llengua no significa traïr la identitat del seu grup d'origen, i aquest fet és determinant quan es volen harmonitzar els drets col·lectius i els drets individuals. La segona línia antecedent és la provinent dels estudis sobre grans zones urbanes amb intens contacte de llengües. Destaca en aquest sentit el treball del Centre d'Investigació Interdisciplinari de la situació lingüística de Brussel·les de la Vrije Universiteit Brussels i els estudis de cas sobre les ciutats bilingües de Biel/Bienne i Fribourg/Freiburg (Witte, 2005).

Si ens fixem concretament en el cas català, en els anys seixanta trobem el primer estudi sociolingüístic de la zona barcelonina (Badia Margarit, 1969) on s'observava el caràcter crucial d'una de les zones urbanes bilingües més importants d'Europa i, sens dubte, la major d'Espanya. En els vuitanta comptem amb obres macrosociològiques sobre aquesta àrea com les diferents edicions de l'Enquesta Metropolitana de la Regió de Barcelona (Subirats, 2003), que proporcionen informació sociolingüística molt rigorosa. I últimament la publicació de l'Enquesta d'Usos Lingüístics de Catalunya, EULCAT-03 (Torres *et al.*, 2005), representa l'enquesta amb una mostra més gran que tracta bàsicament els usos lingüístics actuals a Catalunya. Hi ha hagut estudis de casos molt pertinents portats a terme sobre la bilingüització de la població en una ciutat barcelonina no metropolitana (Bastardas, 1985), sobre el *code-switching* català-castellà en població de secundària (Erill *et al.*, 1992; Boix, 1993), sobre centres d'immersió lingüística a Barcelona (Vila, 1993), sobre les parelles lingüísticament mixtes a Sabadell (Vilardell, 1998), sobre l'ús lingüístic espontani dels adolescents (Galindo, 2008), sobre els joves en edat d'incorporació al mercat laboral a Santa Coloma de Gramenet (Bretxa i Parera, 2003) i sobre possibles factors que expliquen els usos lingüístics dels joves Catalunya (Torrijos, 2008).

■ 2.4 Llengua i consum cultural a Catalunya

Les institucions oficials de Catalunya han fet esforços importants per tal de mesurar i tenir un alt coneixement del consum cultural a Catalunya. Així doncs, s'ha potenciat la creació del *Baròmetre de la Comunicació i la Cultura* i l'*Enquesta de consum i pràctiques culturals*. Al mateix temps, i com a element important a tenir en compte, s'ha introduït la variable llengua en la major part dels estudis.

La televisió és la columna vertebral del consum cultural contemporani. Segons les dades del *Baròmetre de la Comunicació i la Cultura de l'any 2007* (Fundacc, 2008) la televisió és el mitjà de comunicació amb més capacitat de penetració en la població catalana: un 90,6% dels catalans en consumeix habitualment. L'oferta de televisió a Catalunya segons la llengua és molt desigual; hi ha hagut una evolució positiva vers l'oferta de televisió en català, però actualment representa una minoria considerable davant la gran oferta de canals de televisió en castellà. Aquest fet repercuteix, sens dubte, en el consum de televisió en català en la població general i especialment en la població adolescent. Ara bé, si ens fixem en el consum de llibres, segons l'estudi d'*Hàbits de Lectura i Compra de llibres a Catalunya 2007* (Conecta, 2007) un 45,1% de la població de Catalunya són lectors freqüents (llegeixen una mitjana de 5 h/setmana), un 14,3% són lectors ocasionals (alguna vegada al mes) i un 40,6% són no lectors (no llegeixen mai). El castellà és l'idioma en què llegeixen habitualment llibres el 77,9% dels entrevistats, seguit del català amb 20,4%. D'altra banda, el subgrup de població que llegeix més llibres en català és el comprès entre els 14–24 anys. El consum de música forma part de la vida quotidiana dels catalans, segons l'*Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006 – ECPC-06* (Idescat, 2008), que diu que un 95,9% són aficionats a escoltar música, d'aquests un 79,5% són aficionats habituals (cada dia o més d'un cop a la setmana), un 16,4% ho són esporàdics (un cop a la setmana o algun cop mes) i 4% no escolten mai música.

L'impacte de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) és ben visible en la societat catalana. El 58,7% de les llars catalanes disposen d'ordinador, un 64,5% de la població de Catalunya són usuaris freqüents d'Internet (cada dia o més d'un cop a la setmana), 29,6% són usuaris esporàdics i només un 5,9% diuen que no utilitzen mai Internet, segons l'*Enquesta de consum i pràctiques culturals 2006 – ECPC-06* (Idescat, 2008). L'*Enquesta sobre Usos Lingüístics i Tecnologia 2007 – TIC-Llengua* (FOBSIC, 2007) subratlla que els cercadors són en primer lloc i a molta diferèn-

cia les pàgines web més visitades pels catalans, seguides per les pàgines dels mitjans de premsa, ràdio i televisió. Les pàgines més habituals es miren en la versió castellana (81%), un 40,5% en català i un 10,1% en anglès (FOBSIC, 2007). Una de les conclusions de l'*EUCLC-03* (Bretxa, 2005) advertia que cal diferenciar l'ús com a consumidor i l'ús com a productor (notes personals, correu electrònic i xats) a l'hora d'estudiar el consum d'Internet, ja que la llengua utilitzada en la comunicació interpersonal per Internet està molt més relacionada amb la llengua de l'informant i de l'interlocutor que no pas la llengua de consum. Així doncs, en aquesta recerca s'han diferenciat els dos usos.

■ 3 Metodologia

■ 3.1 Orígens de la investigació

Aquest article forma part d'una recerca longitudinal de diferents municipis de Catalunya, La Franja i Mallorca, i se centra en l'estudi dels canvis esdevinguts en el canvi d'etapa educativa. Per analitzar aquests canvis, el projecte s'ha dissenyat de manera longitudinal, amb dues onades de treball de camp separades per un any. Una primera onada centrada en informants en el seu últim any d'ensenyament primari (6è grau) i una onada, un any més tard, en la qual s'han analitzat els mateixos informants a la fi de 1r d'Educació Secundària Obligatòria (ESO).

■ 3.2 Població estudiada i selecció dels informants

Mataró és la capital de la comarca del Maresme situada al litoral mediterrani. Es troba a uns 30 quilòmetres al nord de la ciutat de Barcelona i forma part de la segona corona de la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB). La RMB suposa el 10% de tot el territori de Catalunya i concentra el 68% de la seva població, essent la segona aglomeració amb una major densitat d'Europa.

Les favorables condicions climàtiques i de localització que gaudeix el Maresme han fet de la zona un reclam per a la immigració. El Maresme sempre ha estat una zona densament poblada en relació amb la resta del territori català. Mataró tenia l'any 2008 una població de 119.858 habitants.

La capital del Maresme va viure un gran creixement industrial, que va comportar l'arribada de milers d'immigrants. Aquesta arribada va fer-se especialment evident durant les dècades dels anys 60 i 70, quan desenes de

milers d'immigrants provinents de Múrcia, Andalusia i Extremadura principalment es van instal·lar al municipi.

Actualment Mataró està vivint una segona arribada d'immigrants, provinents del Magreb, la Xina, l'est d'Europa i Sud-Amèrica. L'arribada de la població estrangera ha estat molt concentrada en el temps i es caracteritza per l'heterogeneïtat ètnica, social i cultural que la conformen.

En termes demogràfics, l'origen geogràfic de la població de Mataró és heterogeni. El grup majoritari és la població nascuda a Catalunya, que representa una mica més del 60%. El segon grup és població nascuda a la resta de l'Estat espanyol, que representa un 25,5% (d'aquest, els nascuts a Andalusia representen el 12,2%, i els nascuts a Extremadura el 5,1%). Per sota d'aquests dos orígens hi ha els nascuts a l'estranger, que representen el 14,9% de la població total. La tendència dels darrers anys ha estat l'increment continuat de la població estrangera. L'arribada de població nascuda a la resta de l'Estat espanyol s'ha anat reduint progressivament o, com a molt, mantenint els valors ja assolits.

Pel que fa a la situació sociolingüística del municipi, gairebé tota la població de Mataró entén el català, prop del 70% és capaç de parlar-lo i llegir-lo, i aproximadament la meitat de la població creu que pot escriure'l. Pel que fa a la cohort adolescent, el coneixement de les quatre habilitats augmenta considerablement amb comparació a la població adulta, és a dir, el 98% entén el català, el 90% el parla i llegeix i el 85% l'escriu sense dificultats. En aquesta última habilitat, el sistema educatiu en català hi ha tingut un paper important.

Contextualitzant les dades observem que Mataró té un coneixement de català inferior a la mitjana de Catalunya en les quatre habilitats. Se situa per sota de la mitjana de Barcelona i de les poblacions de la segona corona de la RMB, com són: Terrassa, Martorell o Vilafranca del Penedès, les quals tenen uns valors més semblants al conjunt de Catalunya. Tanmateix, Mataró se situa per sobre de les poblacions de la primera corona de la RMB, tal com Badalona o l'Hospitalet de Llobregat, grans receptors de població de la immigració dels anys 60. D'altra banda, Mataró presenta una gran diversitat interna pel que fa el coneixement de català entre els diferents barris que conformen el municipi.

Coneixement de català 2001 (Total població 2 anys i més). Percentatges.			
	Catalunya	Mataró	Mataró cohort 10–14 anys
Entén	94,5	92,2	97,7
Parla	74,5	69,5	90,7
Llegeix	74,2	69,2	89,8
Escriu	49,7	49,4	85,3
No entén	5,5	7,8	2,3
Total	6.215.000	103.769	5.403

Taula 1.

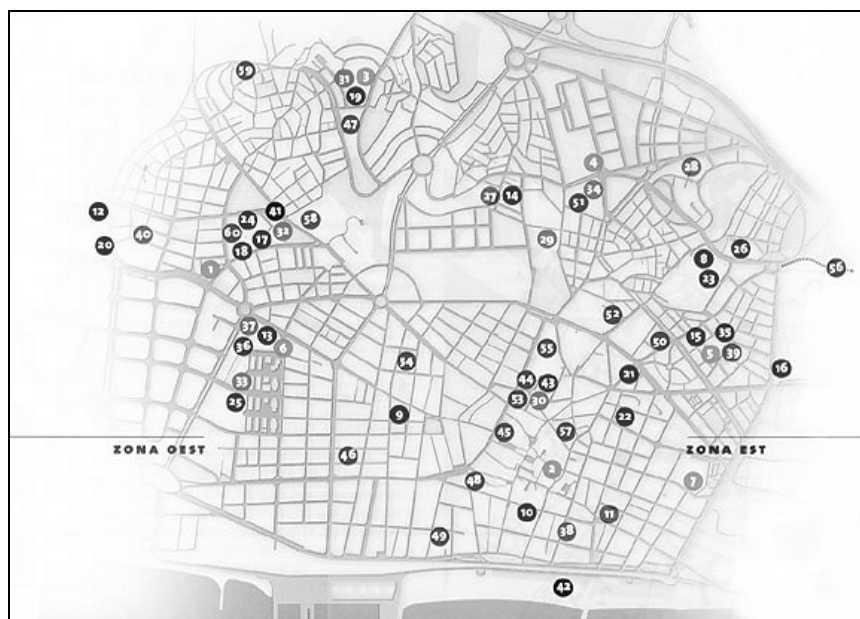
■ 3.3 Característiques sociodemogràfiques dels informants

La població estudiada en aquesta recerca correspon a l'univers estudiantil de Mataró nascut a l'any 1995. Durant el curs escolar 2006–07 cursaven l'últim curs de l'Educació Primària (6è grau) i durant el curs 2007–08 cursaven el primer curs de l'Educació Secundària Obligatòria (1r ESO). Mataró té una àmplia oferta educativa. Concretament, s'imparteix Primària a 15 centres públics, que agrupen el 48,4% de l'alumnat, i 13 centres concertats que escolaritzen el 51,2% de la població. L'ESO es distribueix en 6 centres públics, que representen 38,1% de la població escolar, i 13 centres concertats (61,9%); vegeu el mapa a la pàgina següent.

Durant el curs 2006–07 (6è de primària) tenim 1.017 alumnes, 506 són nois que representen el 50,5% i 495 són noies que representen el 49,5%. Durant el curs 2006–07 (1r ESO) tenim 1.141 alumnes, de manera que el nostre univers ha augmentat en 124 alumnes més. D'aquests informants 561 són nois i representen el 50%, mentre que 560 són noies i representen el 50%. Es tracta d'una població distribuïda de forma molt homogènia. En general trobem molt poques diferències entre ambdós grups tal com es pot veure tot seguit.

Segons l'origen geogràfic dels nostres informants, observem que la gran majoria ha nascut a Catalunya, a l'entorn d'un 84% tant a l'any 2007 com a l'any 2008. El 16% restant provenien un 6% del nord d'Àfrica, concretament del Marroc. Un 6% de països del centre i sud d'Amèrica, els països d'on provenen més nois són Argentina, Colòmbia i Equador. Poc més d'un 1% provenen de països de la Unió Europea: Itàlia, França, Romania i

Portugal. Un 1,2% han nascut a l'Àsia (Xina, Pakistan i Nepal). La resta provenen d'Amèrica del Nord, de la resta d'Europa i de l'Àfrica subsahariana (Gàmbia, Senegal, Guinea, Kènia) però no arriben a l'1%. Segons el temps que fa que viuen a Mataró, veiem que la majoria fa entre 4 i 5 anys. El grup que menys temps fa que viu a Mataró és el procedent d'Àsia, que no arriba als 4 anys. I el grup més arrelat són els nascuts al Marroc, que porten una mitjana de 5 anys i mig. Recordem que aquests nois quan se'ls va fer l'enquesta tenien 12 anys, és a dir, que gairebé porten la meitat de la seva vida vivint a Catalunya. Els alumnes que provenen de Centre o Sud-Amèrica també porten força anys convivint amb la població autòctona, gairebé 4 anys i mig.

Gràfic 1: Els centres educatius de Mataró.²

2 Ensenyament Públic Primària: 8. Àngela Bransuela, 9. Angeleta Ferrer, 10. Anxaneta, 12. Camí del Cros, 13. Camí del Mig, 14. Cirera, 15. Germanes Bertomeu, 17. Josep Manuel Peramàs, 18. Josep Monserrat, 19. La Llàntia, 21. Menéndez y Pelayo, 23. Rocafonda, 24. Tomàs Viñas, 25. Torre Llauder, 26. Vista Alegre. Ensenyament Públic Secundària: 29. Alexandre Satorras, 30. Damià Campeny, 31. Josep Puig i Cadafalch, 32. Miquel Biada, 33. Pla d'en Boet, 34. Thos i Codina. Ensenyament Concertat primària

La població escolaritzada a Mataró és principalment resident al municipi (89,9% l'any 2007 i 93% l'any 2008). Mataró per ser capital de comarca podria ser un nucli receptor de molta població provinent de la comarca del Maresme però no atrau tanta població com altres comarques (102 alumnes l'any 2007 i només 75 alumnes l'any 2008). Els pobles que més població escolar aporten a Mataró són els municipis que l'encerclen Mataró (Argen-tona, Sant Andreu de Llavaneres i Sant Vicenç de Montalt). Bàsicament aquests alumnes es concentren en tres escoles concertades (Col·legi Maristes-Valldemia, Escola Meritxell i l'Escola Pia Santa Anna).

L'origen geogràfic dels progenitors difereix força de l'origen dels informants, ja que només d'un 44,4% dels nens els seus dos progenitors són nascuts a Catalunya o als territoris de parla catalana. Un 21,7% tenen un progenitor nascut a Catalunya i l'altre nascut a la resta de l'Estat espanyol. Només d'un 9,5% dels informants els seus dos progenitors són nats a la resta de l'Estat espanyol. I, finalment, un 18,6% del conjunt dels nois i noies declara que els seus pares han nascut fora de l'Estat Espanyol. També trobem altres combinacions més minoritàries: un 4% tenen un progenitor nascut a Catalunya i un altre nascut a altres països i només un 1,5% són fills de progenitors nascuts un a la resta de l'Estat espanyol i l'altre procedent d'un altre país.

Del 21,7% que han nascut a altres països, un 8,9% provenen del Marroc, un 6,3% provenen d'Amèrica Central i del Sud, un 3,5% provenen de l'Àfrica subsahariana (Mali, Ghana, Guinea Equatorial, Gàmbia, Senegal, Guinea i Kènia), un 2,1% provenen de països europeus, mentre que un gairebé inapreciable 0,8% provenen de l'Àsia.

■ 3.4 La tècnica de recollida de dades

La recollida de dades es va realitzar a través d'un qüestionari distribuït a tot l'alumnat on s'inclouien preguntes sobre dades sociodemogràfiques, ús del temps, consum de mitjans de comunicació, dades sociolingüístiques familiars, competències, usos lingüístics i actituds. En aquest article només es treballarà amb les dades sociolingüístiques i el consum de mitjans de comunicació. Pel que fa a la part de dades sociolingüístiques familiars,

i/o secundària: 44. Balmes, 45. Cor de Maria, 46. Divina Providència, 47. El Turó, 48. Escola Pia Santa Anna, 49. Escola Pia Santa Anna (Escola de Mar), 50. Freta, 51. GEM, 54. Mare de Déu de Lourdes, 55. Maristes Valldemia, 56. Meritxell, 57. Sagrat Cor de Jesús, 58. Sant Antoni de Pàdua / Salesians, 59. Sant Josep, 60. Sol-Ixent.

s’han utilitzat diferents indicadors per tal conèixer els usos lingüístics dels informants. El primer indicador utilitzat ha estat la llengua amb els progenitors, a partir de les preguntes: “*Quina llengua parles amb el teu pare?*” i “*Quina llengua parles amb la teva mare?*” I el segon indicador que hem emprat ha estat la llengua d’identificació *Quina és la teva llengua?* Per a cadascuna de les variables, es van obtenir índexs a partir d’un o més ítems. Per exemple, en el cas de llengua d’identificació, es va obtenir l’índex a partir d’un sol ítem (el de la taula 2), mentre que l’índex de llengua amb els progenitors combina dos ítems (llengua que el participant parla amb el pare i llengua que parla amb la mare).

La definició de les variables *llengua amb els progenitors* i *llengua d’identificació* va ser la mateixa que per a l’EULC 03. No es va utilitzar la denominació *llengua pròpia* perquè aquest concepte sovint s’ha utilitzat en un sentit més aviat polític i institucional. Així doncs, es considera com a llengua d’identificació la llengua que el parlant considera “la seva llengua”.

Per tal de construir la variable *llengua amb els progenitors* es va partir de dos ítems del qüestionari (cf. taula 2). Les respostes a aquests dos ítems es van codificar tenint en compte que les categories “català” o “castellà” es referien a la quasi exclusivitat d’ús de les respectives llengües amb tots dos progenitors, mentre que la categoria “català i castellà” podia representar una varietat de situacions.

Variable socio-lingüística	Qüestionari sociolingüístic	Font
Llengua amb progenitors (2 ítems)	<ul style="list-style-type: none"> ● Pregunta: Quina llengua parles amb el teu pare? Quina llengua parles amb la teva mare? ● Opcions de resposta: Només o sobretot en català/ igual en català que en castellà/ només o sobretot en castellà/ en una altra llengua 	EULC 03
Llengua d’identificació (1 ítem)	<ul style="list-style-type: none"> ● Pregunta: Quina és la teva llengua? ● Opcions de resposta: Català/ castellà/ tant català com castellà/ una altra 	EULC 03
Llengua consum TV (3 ítems)	<ul style="list-style-type: none"> ● Pregunta: Quins són els tres programes de televisió que més mires i en quina llengua són? 	RESOL 06

	<ul style="list-style-type: none"> • Opcions de resposta: Només o sobretot en català/ igual en català que en castellà/ només o sobretot en castellà/ en una altra llengua 	
Canal de televisió (3 ítems)	<ul style="list-style-type: none"> • Pregunta: Quins són els tres programes de televisió que més mires? Escriu la cadena. 	RESOL 06
Llengua consum llibres (3 ítems)	<ul style="list-style-type: none"> • Quins són els tres últims llibres que has llegit que no siguin de l'escola? En quina llengua són? • Opcions de resposta: Només o sobretot en català/ només o sobretot en castellà/ en una altra llengua 	RESOL 06
Llengua consum música (3 ítems)	<ul style="list-style-type: none"> • Quins són els tres cantants o grups de música que més escoltes? En quina llengua canten? • Opcions de resposta: Només o sobretot en català/ igual en català que en castellà/ només o sobretot en castellà/ en una altra llengua 	RESOL 06
Llengua consum Internet (4 ítems)	<ul style="list-style-type: none"> • Quines són les tres pàgines web que més visites? En quina llengua estan escrites? • Si utilitzes Internet per comunicar-te (correu electrònic, missatgeria instantània, xats...) en quina llengua ho fas? • Opcions de resposta: Només o sobretot en català/ igual en català que en castellà/ només o sobretot en castellà/ en una altra llengua 	RESOL 06

Taula 2.

En concret, les preguntes d'investigació de l'estudi són:

- 1) Hi ha diferències entre la llengua que els preadolescents parlen amb els seus pares i la llengua amb què s'identifiquen? Quina llengua té més capacitat d'atracció?

- 2) Se segueixen les mateixes dinàmiques tant a primària com a secundària pel que fa la llengua d'identificació i el consum de mitjans de comunicació?
- 3) És rellevant la llengua per tal d'explicar el consum cultural a Catalunya?
- 4) Existeixen tipologies de consumidors segons la llengua que parlen amb els progenitors?
- 5) Qui són els consumidors de cultura en català?

■ 4 Resultats

■ 4.1 Dades sociolingüístiques

Tal com passa a la resta de Catalunya, la llengua majoritària que els estudiants mataronins utilitzen quan parlen amb els seus pares tant a 6è de primària com a 1r ESO és el castellà (33,8% i 36,6% respectivament). Seguidament trobem els que diuen que parlen les dues llengües amb els seus pares: català i castellà (29,4% i 27,3% respectivament). En tercer lloc trobem, els que només parlen català, que representen un 23,8% l'any 2007 i un 23,9% l'any 2008. I finalment un 13% a primària i un 12,2% a secundària, diu que parlen altres llengües amb els seus progenitors.

Llengua amb els progenitors: “Quina llengua parles amb el teu pare?, Quina llengua parles amb la teva mare?”
(RESOL-Mataró 2007–2008)

	2007		2008	
	N	%	N	%
Català	242	23,8	269	23,9
Català i castellà	298	29,4	308	27,3
Castellà	343	33,8	412	36,6
Altres llengües	132	13,0	138	12,2
	1015	100	1127	100

Taula 3.

Ara bé, quan ens fixem amb la llengua d'identificació, és a dir, la llengua que els alumnes consideren com a seva, trobem dinàmiques diferents comparant els dos anys. A 6è de primària la majoria d'alumnes s'identifica amb les dues llengües (un 36,3%). Tanmateix, a secundària hi ha una transferència cap a la identificació només amb el castellà (31%) que guanya posicions

vers la identificació bilingüe (30,7%) encara que només difereixen en menys d'1 punt percentual. El grup d'alumnes que s'identifica amb el català és un grup estàtic (26,6% a primària i 26,9% a secundària). Finalment la identificació amb altres llengües (10% i 11,5% respectivament) es manté constant.

Llengua identificació :“Quina és la seva llengua?”				
(RESOL-Mataró 2007–2008)				
	2007		2008	
	N	%	N	%
Català	268	26,6	305	26,9
Català i castellà	366	36,3	348	30,7
Castellà	274	27,2	351	31,0
Altres llengües	101	10,0	130	11,5
	1009	100,0	1134	100,0

Taula 4.

Ara bé, quins són els principals canvis que s'observen comparant aquests dos ítems, la llengua amb els progenitors i la llengua d'identificació?

En primer lloc, observem que la identificació bilingüe és la opció que té més capacitat d'atracció tant a 6è de primària com a 1r ESO. La proporció d'estudiants que declara que el català i el castellà és la seva llengua s'incrementa en relació amb els que diuen que parlen català i castellà amb els progenitors. A primària un 29,4% diu que utilitza les dues llengües per parlar amb els progenitors però un 36,3% diu que s'identifica amb les dues llengües (6,9 punts percentuals de diferència). I a secundària un 27,3% diu que parla ambdues llengües amb els seus pares i un 30,7% s'identifica amb el català i castellà (3,4 punts percentuals), encara que en un percentatge més reduït segueix essent predominant.

Quant a les dinàmiques de les transferències entre llengua amb els progenitors i llengua d'identificació, tal com passa també a la població general a Catalunya, s'incrementa la identificació amb el català i es redueix la identificació amb el castellà. A Mataró la proporció d'informants que declaren el castellà com la llengua que parlen amb els progenitors decreix quan ens fixem amb la llengua amb què s'identifiquen. A primària un 33,8% diu que parla només castellà amb els seus pares i un 27,2% diu que s'identifica únicament amb el castellà (6,6 punts percentuals de diferència). I a secundària, els estudiants que declaren que el català és la llengua que parlen amb els

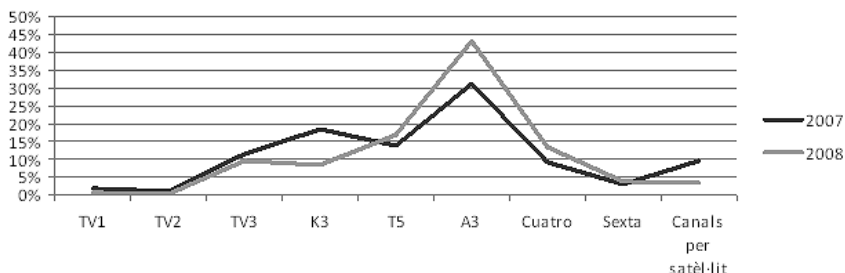
seus pares és un 23,8% i els que diuen que es la seva llengua d'identificació és un 26,6% (2,8 punts percentuals).

A 6è de primària la identificació bilingüe és la opció que té més capacitat d'atracció, seguida per la identificació amb el català. A secundària s'observa la mateixa dinàmica però amb un percentatge més reduït, és a dir, hi ha més tendència a identificar-se amb la llengua familiar.

■ 4.2 Anàlisi descriptiva dels diferents mitjans de comunicació

■ 4.2.1 La televisió

La televisió és el mitjà de comunicació amb més capacitat de penetració en la població catalana: un 90,6% dels catalans en consumeix habitualment. Els nostres informants segueixen la mateixa dinàmica. Durant la setmana hi dediquen entre 1 i 3h al dia i augmenta el consum durant el cap de setmana i les vacances d'estiu, que arriba a més de 3h hores diàries en un 53,3% dels casos, tant a primària com a secundària.

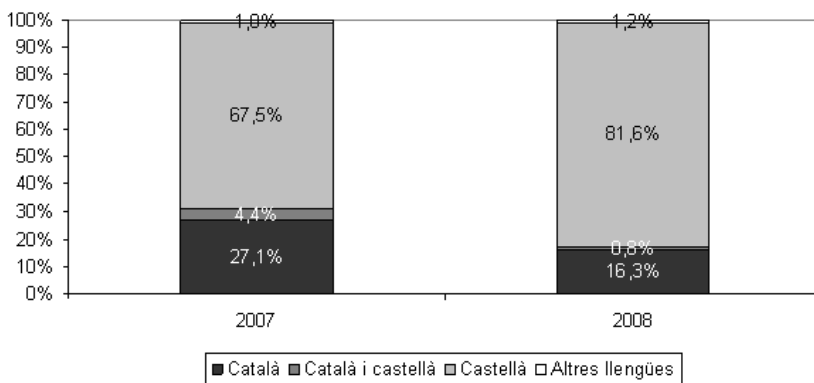

Gràfic 2: Canals de televisió més vistos pels preadolescents mataronins 2007-08.

Les dades de la població general de Catalunya situen TV3 com el canal de televisió amb més audiència a Catalunya amb un *share* (quota de pantalla) del 20,8%, seguida per molt a prop per Antena 3 (A3) amb un 20,4%, i Tele5 (T5) amb un 18,5% (Fundacc, 2008 i 2007). En el cas dels preadolescents mataronins, els programes de televisió més vistos durant el seu últim any de primària pertanyen en primer lloc a A3 amb un 31,1%, seguit pel K3/Canal 33, amb un 18,6%. En tercer lloc T5 amb un 13,9%, i en quart lloc TV3 amb un 11,5%. Quan els alumnes s'incorporen a secundària, A3 es manté com a líder d'audiència amb un 43,2%, seguit per T5 i Cuatro. El

K3 perd un nombre important d'espectadors (cf. gràfic 2 a la pàgina anterior).

El consum de programes en català decreix en el pas de primària a secundària, el K3, canal dedicat especialment a programes infantils i juvenils, perd un nombre important d'espectadors a secundària: de 18,6% passa a 8,3%, 10,3 punts percentuals. Això es veu reflectit en el consum de programes en llengua catalana: a l'any 2007 els alumnes miraven un 27,1% de programes en català i a l'any 2008 només un 16,3% (cf. gràfic 3).

Gràfic 3: Llengua de programes de TV: “En quina llengua són els tres programes de TV que més mires?” (RESOL-Mataró 2007–08).

En l'últim any de primària (6è) hi ha una gran heterogeneïtat entre els programes més vistos, com és degut a la gran oferta audiovisual que hi ha. Però els programes estrella dels adolescents mataronins bàsicament són sèries d'animació. En primer lloc i amb molta diferència dels següents trobem *Los Simpsons* (A3), el qual gairebé 4 de cada 10 nens diu que és un dels programes de televisió que més mira. *Los Simpsons* és una sèrie nord-americana d'animació que satiritza la societat nord-americana. Segueix al rànquing *Shin Chan* (A3 i K3), que són dibuixos animats japonesos que malgrat tenir un format infantil fan moltes referències a la sexualitat. Aquests dibuixos es poden veure a dues cadenes de televisió (en català i castellà). En tercer lloc, trobem els dibuixos japonesos, *One Piece* (K3), uns dibuixos animats d'aventures i ficció. No és fins el quart programa més vist que apareixen les sèries juvenils, en aquest cas *Rebeldes Way* (Urbe TV / Cuatro), una telenovel·la sud-americana ambientada en un col·legi d'elit i on es nar-

ren les relacions entre els alumnes. I en cinquè lloc, recuperem els dibuixos animats, *Detectiu Conan* (K3), que són dibuixos animats japonesos que narren la vida d'un jove detectiu que empetiteix com un nen.

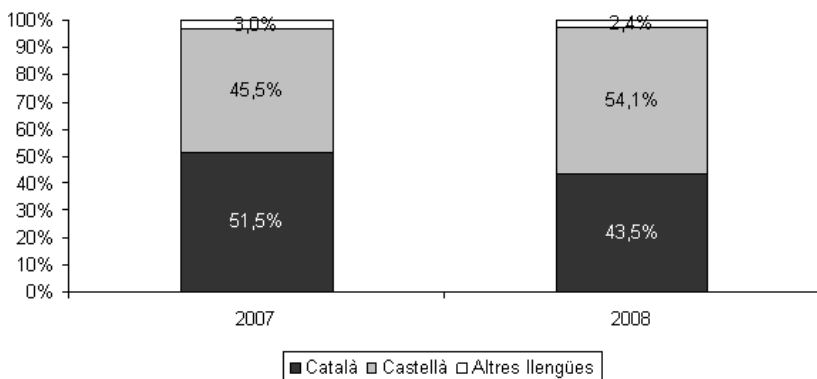
En el primer any de secundària ja es comencen a entreveure les primeres diferències vers l'any anterior. Segueix havent-hi una gran diversitat de programes però han canviat el tipus de programes. Deixant de banda *Los Simpsons* (A3) que repeteixen en primer lloc, els preadolescents es decanten per veure sèries adreçades als adults i deixen de banda les sèries d'animació. Així doncs, els programes més vistos pels adolescents a l'inici de l'etapa de secundària són bàsicament sèries de producció espanyola. En primer lloc, trobem *El Internado* (A3), sèrie ambientada en un col·legi d'elit. En segon lloc, *Los hombres de Paco* (A3) que és una sèrie d'estil humor negre que narra les aventures dels policies de barri d'una gran ciutat, seguit per *Aida* (T5), que és una comèdia basada en un *spin-off* de la sèrie *Siete Vidas* on se segueix la vida d'una dona de classe treballadora, separada i amb fills conflictius. En cinquè lloc trobem *Escenas de matrimonio* (T5), *sit-com* on es narren els problemes i situacions quotidianes de cinc parelles de diferents edats.

■ 4.2.2 Llibres

La lectura no és una de les activitats a les quals els preadolescents dediquin més hores com també passa amb la població adulta, on només un 10% hi dedica més de 10h a la setmana (la majoria se situa entre les 3–5h). Durant la setmana el consum de llibres és inferior a una hora diària, no augmenta gaire al cap de setmana i a l'estiu pot arribar a entre una i tres hores al dia. El percentatge de no lectors augmenta en el pas a secundària, a primària hi havia un 17,4% d'alumnes que deien que no llegien mai i a secundària passa a ser el 27,3%.

El consum de llibres és força igualat en les dues llengües, encara que a 1r ESO la balança es decanta més pels llibres llegits en castellà. Dels alumnes que cursen el seu últim any a primària, el 51,5% llegeixen llibres en català i el 45,5% en castellà, la resta ho fa en altres llengües. A secundària, el 43,5% dels tres últims llibres que han llegit eren en català i un 54,1% eren en castellà (cf. gràfic 4).

Els llibres més llegits (fora de l'escola) pels alumnes quan cursaven 6è de primària eren especialment llibres d'aventures. Encapçalen la llista els diferents volums de *Harry Potter* del qual el 23,4% dels preadolescents n'han llegit algun. La llengua de lectura és molt igualada: aproximadament un 50% l'ha llegit en català i en castellà respectivament. La següent

Gràfic 4: Llengua dels llibres: “En quina llengua són els tres últims llibres que has llegit que no siguin de l’escola?” (RESOL-Mataró 2007–08).

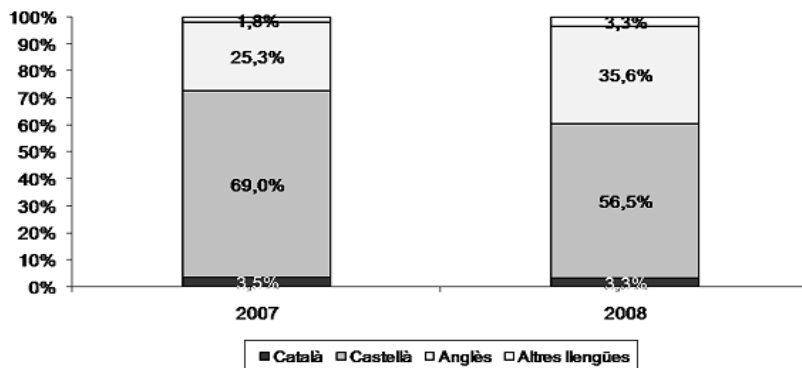
col·lecció de llibres més llegida és *Tina Superbruixa* o la versió en castellà *Kika Superbruja*. En aquest cas la majoria de preadolescents que l’ha llegida són noies i ho han fet en català. En tercer lloc trobem *Les Cròniques de Nàrnia*, col·lecció de set llibres on narren les aventures de diversos nens en un món de fantasia, i, en quart lloc, *La penya dels Tigres*, una col·lecció de llibres d’intriga. A secundària la llista la torna encapçalar *Harry Potter* (12,7%), seguit per *Les Cròniques de Nàrnia*, *Tina Superbruixa*, *El nen del pijama de ratlles* i *Naruto*, que és una col·lecció de manga.

■ 4.2.3 Música

Segons l’*Enquesta de consum i pràctiques culturals 2006 – ECPC-06* (Idescat, 2008) un 95,9% són aficionats a l’audició de música. D’aquests un 79,5% ho fan habitualment (cada dia o més d’un cop a la setmana). En el cas dels preadolescents de Mataró, són aficionats habituals (la majoria dels adolescents escolten música aproximadament una hora al dia). El consum de música també augmenta segons si ens fixem en la setmana, el cap de setmana o bé les vacances d’estiu, tot i que d’una manera molt poc perceptible. Tal com passa també amb la televisió, els adolescents disposen d’una àmplia oferta musical, la qual cosa provoca que la diversitat de grups musicals sigui amplíssima: han aparegut més de 200 grups musicals en tots dos anys.

Pel que fa a la llengua, els grups o cantants més escoltats pels preadolescents es distribueixen entre castellà (70% a primària i 56% a secundària) i anglès (25% a primària i 36% a secundària), mentre que el català és pràcti-

cament inexistent (poc més d'un 3% en tot dos anys). L'aspecte més rellevant a tenir en compte és que en el pas a l'institut els joves tendeixen a escoltar més música en anglès. Encara que els cinc grups més escoltats a secundària segueixen essent en castellà, s'ha ampliat l'oferta musical en anglès (cf. gràfic 5).

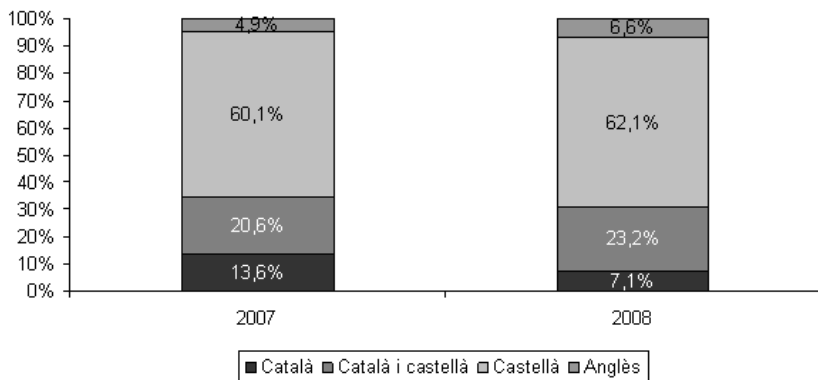
Gràfic 5: Llengua de música: “En quina llengua canten els tres cantants o grups de música que més escoltes?” (RESOL-Mataró 2007–08).

El grup de música més escoltat és *El canto del loco*, banda de pop-rock espanyol; 3 de cada 10 adolescents l'escolta habitualment, tant a primària com a secundària. En segon lloc a primària, RBD, grup mexicà que va aparèixer arran de la sèrie juvenil *Rebelde Way* (Argentina). En tercer lloc, *Shakira* seguida per *High School Musical* i *Estopa*. En el primer curs de secundària segueix com líder *El canto del loco*, però en segon lloc trobem *Porta*, cantant català de música rap que canta en castellà, *Rihanna*, *Pig Noise*, que és un grup pop-rock espanyol, i *Estopa*.

■ 4.2.4 Internet

Ben entrat el segle XXI ens trobem davant la generació digitalment autòctona, la generació que ha nascut davant les noves tecnologies, la “Generació M”, com alguns autors l'anomenen, que són els joves nascuts entre 1982 i 1998, que es caracteritzen per utilitzar moltes “m” en el seu dia a dia: mòbil, multimèdia, multitaskes, multicanal, etc. Internet està totalment integrat en la vida quotidiana dels adolescents. A primària el 85,5% l'utilitzaven habitualment i a secundària, el 93%.

Pels preadolescents de Mataró el castellà segueix essent la llengua predominant en el món digital, ja que més del 60% de les pàgines web més visitades són en castellà. Més d'un 20% són en ambdues llengües i el català torna a ser una llengua minoritària. Amb el pas a secundària el seu ús encara es redueix més.

Gràfic 6: Llengua d'Internet: "En quina llengua estan escrites les tres pàgines que més visites?" (RESOL-Mataró 2007-08).

En el consum i visites habituals a pàgines web hi ha hagut un canvi important en el pas d'etapa educativa. Quan els alumnes tenien entre 11 i 12 anys (6è de primària), les pàgines web més visitades eren les relacionades amb jocs en línia i cercadors (en primer lloc se situava la web Minijuegos, en segon lloc Google, el Messenger, el Youtube i www.juegosjuegos.com). En canvi, entrats als 13 anys els preadolescents es decanten per pàgines relacionades amb l'espai personal de comunicació com poden ser Metroflog i Fotolog. Segueixen vigents les anteriors (Google, Youtube i Minijuegos).

El usos com a productors estan molt més relacionats amb la llengua de l'interlocutor que els usos com a consumidors. El bilingüisme, és a dir, utilitzar tant el català com el castellà, és l'opció més escollida pels preadolescents per comunicar-se per Internet (50,9% al 2007 i 45% al 2008). Comparant 6è i 1r ESO, s'observa un augment de l'ús del castellà (29,9% a primària i 39,8% a secundària) i un retrocés en l'ús de català (17,4% i 10,3% respectivament).

**Llengua Internet: “Si utilitzes Internet per comunicar-te (correu electrònic, missatgeria instantània, xats) en quina llengua ho fas?”
(RESOL-Mataró 2007–2008)**

	2007		2008	
	N	%	N	%
Català	152	17,4	109	10,3
Català i castellà	444	50,9	477	45,0
Castellà	261	29,9	422	39,8
Altres llengües	15	1,7	53	5,0
	872	100	1061	100
No utilitzen Internet	145	14,3	80	7

Taula 5.

■ 5 Perfils sociolingüístics i consum cultural

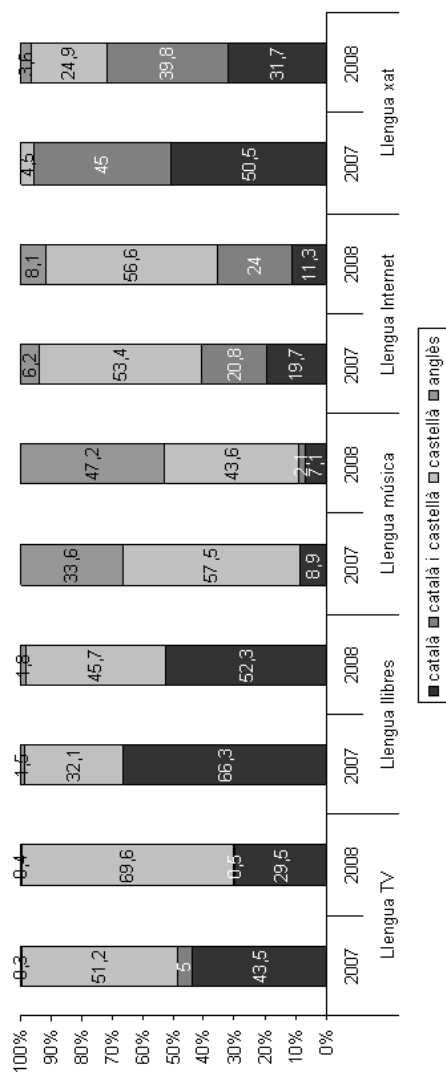
Per tal d'entendre millor el consum cultural dels adolescents s'han creat quatre perfils sociolingüístics a partir de la llengua familiar, o llengua que els adolescents parlen amb els seus pares. D'aquí han sorgit quatre col·lectius amb característiques lingüístiques semblants. Aquest mosaic vol ser una aproximació a la nostra realitat sociolingüística.

■ 5.1 Què consumeixen els catalanoparlants a 6è de primària i a 1r ESO?

El primer perfil correspon als adolescents que parlen només o sobretot en català tant amb el pare com amb la mare, s'identifiquen amb el català i consideren que és la seva L1. Els anomenem catalanoparlants familiars, corresponen a l'entorn d'un 25% dels estudiants de Mataró, són el grup lingüístic més homogeni internament.³

Són el col·lectiu que consumeix més mitjans de comunicació en català, però encara que de forma minoritària excepte en el consum de llibres. La primera tendència clara és que el català és la llengua que més decreix en el consum dels diferents mitjans de comunicació, a favor del castellà, excepte en el cas del consum musical, on l'anglès guanya posicions davant el castellà. Això es visualitza en el cas de la televisió i els llibres on hi ha una diferència de 14 punts percentuals entre ambdós anys. Durant la primària gai-

3 (N= 249, 2007 N=268, 2008).

Gràfic 7: Consum cultural i llengua dels catalanoparlants (2007-08).

rebé la meitat del consum televisiu és en català, però a la secundària passa a representar una tercera part. TV3 segueix mantenint la mateixa audiència (prop d'un 25%), però al K3 és on es produeix la pèrdua més important d'espectadors (22,4% 2007 i 11,1% 2008) a favor d'Antena 3, que passa a representar el canal de televisió que els catalanoparlants més miren a secundària. El consum de llibres en català segueix essent majoritari en tots dos cursos, encara que també hi ha un descens important en la lectura de llibres en català a secundària (cf. gràfic 7 a l'esquerra).

Els preadolescents catalanoparlants de Mataró consumeixen música en castellà i anglès, mentre que la música en català és pràcticament inexistent. En el pas d'etapa educativa hi ha un lleuger canvi de preferències musicals per part dels joves. A secundària tendeixen a escoltar més música en anglès que en castellà. Pel que fa a Internet, s'ha treballat amb dos indicadors per avaluar el consum de llengües, el primer fa referència a la llengua de les tres pàgines més visitades i el segon fa referència a la llengua que utilitzen els enquestats per comunicar-se a Internet, és a dir, l'ús del correu electrònic, xats i altres eines de comunicació digital. Comparant

els dos indicadors observem que l'ús de les eines de comunicació electrònica està molt més relacionat amb la llengua de l'informant, en aquest cas el català, ja que a primària la meitat dels usos són en català i l'altra meitat és en català i castellà. Ara bé, a secundària hi ha ampliació importants de les pràctiques lingüístiques en castellà i un descens dels usos lingüístics en català. La llengua de les pàgines més visitades és en castellà i hi ha poques diferències entre els dos anys.

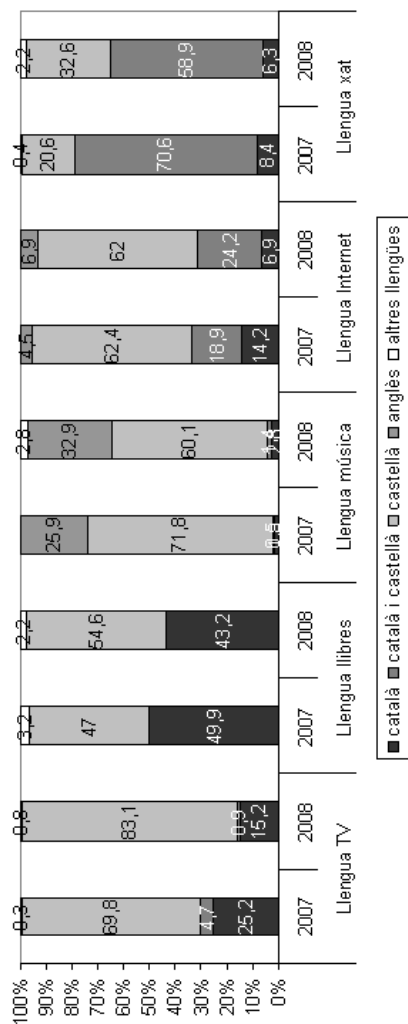
■ 5.2 Què consumeixen els bilingües a 6è de primària i 1r ESO?

Prop d'un 30% dels escolars de Mataró són bilingües familiars, és a dir, parlen en català i castellà tant amb el pare com amb la mare.⁴ Això no vol dir que també s'identifiquin amb ambdues llengües, sinó que un 42,9% s'identifica amb el català i castellà, un 27,3% només amb el català i un 28,6% només amb el castellà. A 1r ESO un 54,1% s'identifica només amb el castellà, un 23,5% amb el català i castellà i un 20,2% només amb el català.

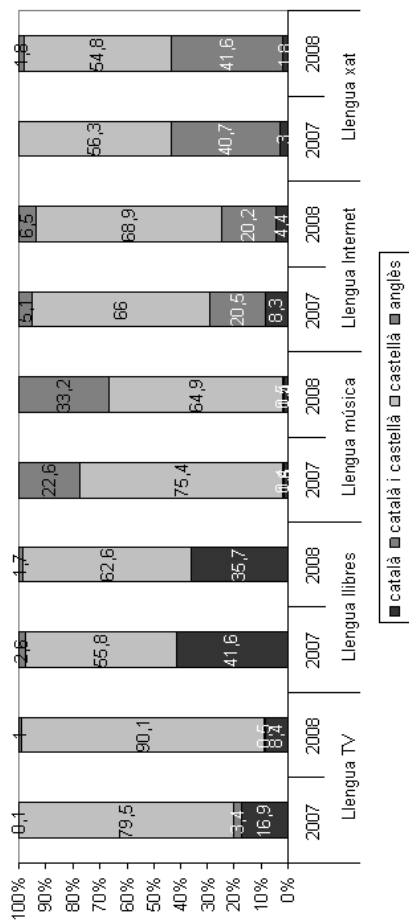
La presència del castellà és majoritària en tots els mitjans de comunicació per a la població bilingüe de Mataró, a excepció dels llibres llegits a primària i la comunicació electrònica, que principalment és bilingüe. No es veuen grans canvis en el pas d'etapa educativa. Els canvis més rellevants, però, es produeixen en la llengua utilitzada per comunicar-se per Internet, on el català perd 12 punts percentuals a favor del castellà. Pel que fa a la llengua de la música hi ha una elecció vers la música en anglès, en detriment de la música en castellà. El català perd posicions també en la televisió (10 punts percentuals), en els llibres i a Internet. Se segueix la mateixa dinàmica descrita en el perfil sociolingüístic anterior, menys consum en català, més consum en castellà, excepte en l'àmbit musical, on es tendeix cap a l'anglès (cf. gràfic 8 a la pàgina següent).

A primària, el canal de televisió que més consumeixen és A3 (32,8%), seguit pel K3 (18,8%) i T5 (amb un 15,2%). I a secundària segueixen consumint A3 com a principal cadena, mentre que el K3 desapareix per donar pas a T5 i Cuatro.

4 (N=298, 2007 i N=308, 2008)

Gràfic 8: Consum cultural i llengua dels bilingües (2007-08).

Gràfic 9: Consum cultural i llengua dels castellanoparlants (2007-08).

■ 5.3 Què consumeixen els castellanoparlants a 6è de primària?

El tercer perfil que descrivim correspon al 35% dels alumnes de Mataró, és el grup més nombrós.⁵ Fa referència als adolescents que parlen només o sobretot en castellà tant amb el pare com amb la mare, i els anomenem castellanoparlants. A 6è de primària un 37,3% s'identifica amb el català i castellà, mentre que només amb el castellà un 58,3%. A 1r ESO hi ha un lleu descens en la identificació bilingüe (33,4%) i una tendència majoritària a identificar-se només amb el castellà (63,4%).

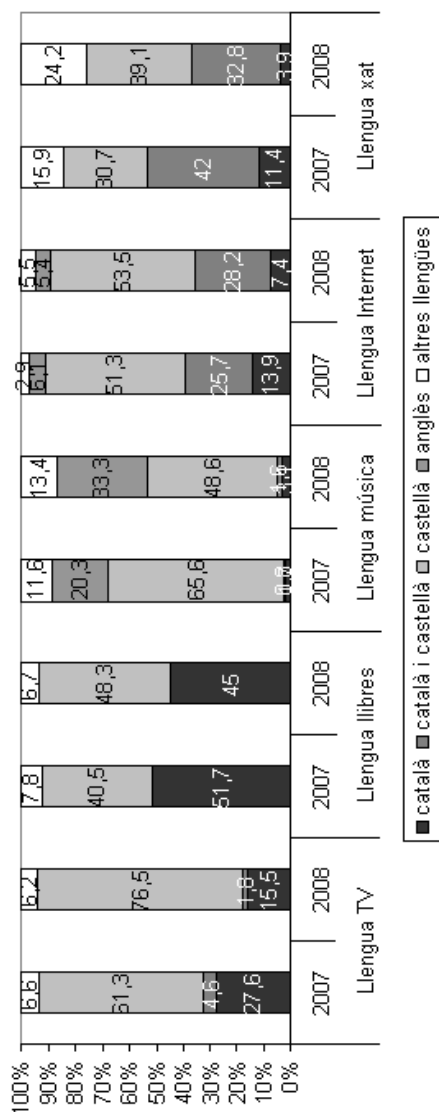
En tots els mitjans de comunicació la llengua predominant és el castellà. Entre el consum cultural de 6è a 1r ESO no hi ha gaires diferències, però se segueix la tendència constant de reducció del consum cultural en català (televisió, llibres i Internet) i l'augment de música en anglès. Un element diferent dels altres grups lingüístics és el fet que en la comunicació per Internet augmenta el bilingüisme i es redueix l'ús del castellà. Aquest fet és important perquè trenca la tendència de relacionar la comunicació a Internet amb la llengua de l'informant.

La televisió, com ja hem anat veient en els altres perfils lingüístics, perd espectadors en català en el pas a secundària, principalment pel fet que els adolescents ja no segueixen els dibuixos del K3, de manera que hi ha un decreixement de 7,6 punts percentuals (80% de TV en castellà a primària i 90% a secundària). A3 és el canal que més segueixen (35,5% a primària i 47,5% a secundària). Consumeixen llibres tant en català (41,6% 2007 i 35,7% 2008) com en castellà (55,8% i 62,6% respectivament). Els preadolescents castellanoparlants consumeixen música majoritàriament en castellà (75,4% a 6è i 64,9% a 1r ESO). Tal com passa a tots els grups, però, hi ha un augment de consum de música en anglès a secundària. Consulten pàgines web majoritàriament en castellà (66% i 68,9% respectivament) o en català i castellà (20,5% i 20,2%). Per la comunicació per Internet, un 40,7% utilitza tant català com castellà a primària i un 41,6% a secundària, així com un 56,3% utilitza només el castellà a primària i un 54,8% quan s'han instal·lat a l'institut (cf. gràfic 9 a la pàgina anterior).

■ 5.4 Què consumeixen els al·loglots a 6è de primària i a 1r ESO?

Per últim, el quart col·lectiu que forma part del mosaic lingüístic dels preadolescents de Mataró són els al·loglots, és a dir, els estudiants que parlen

5 (N=343, 2007 i N=413, 2008).

Gràfic 10: Consum cultural i llengua dels al·loglots (2007–08).

una altra llengua tant amb el pare com amb la mare, els quals corresponen a un 12% de la població escolar a 6è i 1r ESO.⁶ A primària s'identifiquen amb un 71,4% en altres llengües i un 11,1% en castellà. A 1r ESO s'identifiquen amb un 81,5% en altres llengües.

Els al·loglots són el grup que tenen el consum més diversificat. El castellà segueix essent la llengua predominant en la majoria de mitjans però amb forta presència en algun cas del català (televisió, llibres) i en altres dels català i el castellà i d'altres llengües o anglès (música, Internet). Ara bé, seguint la mateixa tònica que els grups anteriors, en el pas a secundària el català se'n ressent en tots els mitjans però especialment a la televisió on hi ha una diferència de 12,1 punts percentuals entre primària i secundària pel que fa el consum de televisió en català (27,6% i 15,5% respectivament). En el cas de la música també es produeix un canvi important, en aquest cas amb el fet d'escoltar menys música en castellà. Concretament a primària s'escoltava un 20,3% de música en anglès i un 11,6% en altres llengües, mentre que a secundària passa a ser un 33,3% en anglès i un 13,4% en altres llengües. Pel

6 (N=132, 2007 i N=136, 2008).

que fa als usos a Internet, com a consumidors hi ha un descens en la visita de pàgines web en català, però es manté l'ús de pàgines en català i castellà. En la comunicació per Internet també es produeixen força canvis; hi ha un augment de l'ús d'altres llengües i de castellà però es redueix l'ús de català i català i castellà (cf. gràfic 10 a la pàgina anterior).

■ 6 Discussió dels resultats

El consum de televisió és predominantment castellà en tots els col·lectius i amb un decreixement important del català en el pas a secundària. Gairebé en tots els perfils decreix més de 10 punts percentuals. Aquest fet és degut principalment a la pèrdua d'espectadors del K3, canal dedicat a la programació infantil i juvenil en català, que aconsegueix captar l'atenció dels preadolescents a primària, sobretot a través de les sèries d'animació manga, però perd audiència a secundària, ja que els programes juvenils no s'adeqüen a les necessitats dels adolescents, que, d'aquesta manera, es decanten per les sèries adreçades als adults. Els grups lingüístics que més televisió en català consumeixen són els catalanoparlants i els al·loglots a primària.

La lectura de llibres en català i castellà es força igualada en tots els perfils. Els catalanoparlants tendeixen a llegir més llibres en català que en castellà i els castellanoparlants a la inversa, però la distribució es mou entorn del 40%–60% en tots els grups.

La música també segueix una tendència constant en tots els col·lectius. El consum de música és predominantment en castellà però en el pas a secundària hi ha un augment important del consum de música en anglès en tots els perfils. En el cas dels alumnes que parlen català amb els seus progenitors a 1r ESO el consum de música en anglès arriba a superar el consum de música en castellà. La música en català o en català i castellà és pràcticament inexistent en tots els grups.

Del consum d'Internet el cal diferenciar entre l'ús com a consumidors (tres pàgines web més visitades) i l'ús com a productors (comunicació: xat, correu electrònic, etc.). En cas de l'ús d'Internet com a consumidors el castellà és la llengua majoritària en tots els grups i augmenta en el pas a secundària (entre el 50 i el 70%, el 50% en els catalanoparlants i al·loglots i el 70% en el cas dels castellanoparlants). L'ús de català i castellà es mou entorn el 20–30%, depenent del grup lingüístic. Ara bé, si ens fixem en l'ús d'Internet com a productors, cada grup segueix una pauta diferent molt lligada a la seva llengua inicial o a la llengua de l'interlocutor, encara que l'ús del català i castellà és una de les opcions més escollida.

■ 7 Conclusions

Tal com passa a la població general de Catalunya, el castellà és la llengua predominant en els usos familiars, però hi ha una transferència vers la identificació bilingüe en tots dos anys, encara que a secundària perd poder d'atracció.

Davant l'àmplia oferta de programes de televisió, el programa estrella dels preadolescents mataronins és *Los Simpsons* (A3, castellà) tant a primària com a secundària. Gairebé 4 de cada 10 alumnes diu que és un dels programes de televisió que més mira. En el pas de primària a secundària els canals de televisió en català perden una part important dels seus espectadors, perquè els programes en català no s'adapten al pas de la infantesa a l'adolescència. Hi ha un buit important de programació en català per adolescents. El K3 és un bon canal de programació infantil ja que atrau el públic de qualsevol perfil sociolingüístic però el perd en la programació juvenil. A secundària els adolescents segueixen programes d'adults en horaris d'adults i de producció espanyola bàsicament. L'imaginari quotidià dels adolescents s'acosta a sèries on es narra la vida de personatges de classe treballadora de qualsevol ciutat espanyola.

La lectura no és una de les activitats a la qual els preadolescents dediquin més hores, com també passa en la població adulta. El consum de llibres és força igualat en les dues llengües, encara que a 1r ESO la balança es decanta més pels llibres llegits en castellà. La col·lecció estrella dels alumnes de Mataró tant a primària com a secundària és *Harry Potter*, la tria lingüística és molt igualada entre català i castellà. El fet que la lectura sigui una de les àrees on el català és més present és degut principalment al paper de l'escola en la creació d'hàbits de lectura.

Pel que fa a la llengua dels grups o cantants més escoltats pels preadolescents es distribueix entre castellà i anglès, mentre que el català hi és pràcticament inexistent. L'aspecte més rellevant a tenir en compte és que en el pas a l'institut els joves tendeixen a escoltar més música en anglès que a primària. El grup de pop-rock espanyol *El canto del loco* encapçala la llista dels grups més escoltats tant a primària com a secundària. La música és un element important de creació d'identitat grupal (Willis, 1990), la tendència a escoltar més música en anglès a secundària es pot entendre com una manera de buscar nous referents internacionals i alhora ens demostra el poder del mercat global.

Per als preadolescents de Mataró el castellà segueix essent la llengua predominant en el món digital. El català torna a ser una llengua minoritària

i amb el pas a secundària encara es redueix més. Als 11 i 12 anys (6è de primària) les pàgines webs més visitades estaven relacionades bàsicament amb jocs en línia i cercadors; en canvi, entrats als 13 anys els adolescents es decanten per pàgines relacionades amb l'espai personal de comunicació com poden ser Metroflog i Fotolog (en el cas de les noies) i Youtube en el cas dels nois. El usos com a productors estan molt més relacionats amb la llengua de l'interlocutor que els usos com a consumidors. L'opció català i castellà, depenent de l'interlocutor, és la més escollida pels preadolescents per comunicar-se per Internet. Comparant 6è i 1r ESO, s'observa un augment de l'ús del castellà i un retrocés en l'ús de català o català i castellà.

Aquests resultats tenen implicacions per a les polítiques culturals i lingüístiques dels mitjans de comunicació a Catalunya. Si se segueix la tendència que indiquen les dades, el català té cada cop menys presència en l'espai cultural dels adolescents catalans. En una edat on la configuració de la identitat i de la percepció social del món que ens envolta és tan important, cal buscar mecanismes per fer més present el català en la vida quotidiana dels adolescents. Per als adolescents els mitjans de comunicació són una gran àrea de socialització secundària. Cal eixamplar la presència del català més enllà de l'escola. L'escola és un context clau en la vida dels adolescents però no té força suficient per potenciar el català en els usos interpersonals i transportar-lo al món de les relacions quotidianes. Fan falta altres espais, un dels quals és sens dubte el món dels mitjans de comunicació i les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

En estudis futurs caldrà investigar amb més profunditat quin és l'efecte real que té el consum cultural en els usos lingüístics interpersonals dels adolescents i en la creació de la percepció d'ús i utilitat de la llengua en el món social. Els mitjans de comunicació són el reflex del món social que ens envolta. Si el català no hi té una presència adequada o el món cultural en català no sap atraure als joves consumidors s'estarà perdent una gran oportunitat per visualitzar el català com una llengua viva, útil i dinàmica. ■

■ Referències bibliogràfiques

- Aranda Juarez, Daniel. (2007): «Estudis de recepció i consum cultural: Comunitats interpretatives i fans. El cas de *Gran Hermano*», <<http://www.tesisenxarxa.net/TDX-0307107-124237>> [04.12.2008].
- Badia Margarit, Antoni M. (1969): *La llengua dels barcelonins. Resultats d'una enquesta sociològic-lingüística*, vol. I, Barcelona: Edicions 62.

- Bastardas, Albert (1985): *La bilingüització de la segona generació immigrant. Realitat i factors a Vilafranca del Penedès*, Barcelona: La Magrana.
- Boix-Fuster, Emili (1993): *Triar no és traïr. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*, Barcelona: Edicions 62.
- Bretxa i Riera, Vanessa (2005): «Els mitjans de comunicació i les noves tecnologies», in Torres, A. *et al.* (ed.), 145–170.
- / Parera Espelt, M. Àngels (2003): «“Et dóna la base”. Itineraris biogràfics d’adquisició i ús del català del jovent castellanoparlant de Santa Coloma de Gramanet», Comunicació presentada al IVt Congrés Català de Sociologia, <<http://www.ub.edu/cusc>> [21.10.2008].
- Coleman, John. C. / Hendry, Leo (1990): *The nature of adolescence*, London: Routledge.
- Erill, Gustau / Farras, Jaume / Marcos, Ferran (1992): *Ús del català entre els joves de Sabadell. Coneixement, ús i actituds dels estudiants de secundària*, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Feldman, Joel. S / Elliott, George (eds.) (1990): *At the Threshold: The Developing Adolescent*, Cambridge: Harvard University Press.
- Fishman, Joshua A. (1965): «Who speaks what language to whom and when?», *La linguistique* 2, 67–88.
- (1991): *Reversing Language Shift*, Clevedon: Multilingual Matters.
- FOBSC (2007): *Enquesta sobre usos lingüístics i Tecnologia – TIC-Llengua 2007*, Barcelona: Fundació Observatori per a la Societat de la Informació de Catalunya.
- FUNDACC (2008): *El Baròmetre de la Comunicació i la Cultura: Resum 1a onada 2008*, Barcelona: Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura.
- Galindo, Mireia (2008): *Les llengües a l'hora del pati: Usos lingüístics en les converses dels infants de primària a Catalunya*, Lleida: Pagès.
- Giner, Salvador (ed.) (1998): *La societat catalana*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.
- Hurrelmann, Klaus (1994): *International handbook of adolescence*, Washington D.C.: Library of Congress.
- IDESCAT (2008): *L'Enquesta de consum i pràctiques culturals 2006 – ECPC-06*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

- Martínez, Roger *et al.* (2005): *Cultura i joves. Anàlisi de l'Enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya*, Barcelona: Observatori Català de la Joventut.
- Nel-lo, Oriol *et al.* (1998): *La transformació de la societat catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Metropolitans.
- Pipher, Mary (1994): *Reving Ophelia*, New York: Ballantine Books.
- Subirats, Marina (2003): «Trets lingüístics», in: Diputació de Barcelona (ed.): *Enquesta de la Regió de Barcelona 2000. Condicions de vida i hàbits de la població*, Barcelona: Diputació de Barcelona, 179.
- Steinberg, Laurence (1996): *Adolescence*, New York: McGraw-Hill.
- Torres, Joaquim *et al.* (ed.) (2005): *Enquesta sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria de Política Lingüística.
- Torrijos, Anna (2008): «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics», *Noves SL* <<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/>>.
- Vila Moreno, Francesc Xavier (1996): *When Classes are Over. Language Choice and Language Contact in Bilingual Education in Catalonia*, Brussel·les: Vrije Universiteit Brussel.
- Vilardell i Almirall, Esther (1998): *Canvi i manteniment de la llengua en parelles lingüísticament mixtes a Sabadell*, Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona [Treball de recerca inèdit].
- Willis, Paul *et al.* (1990): *Common Culture: Symbolic Work at Play in the Everyday Cultures of Young*, Buckingham: Open University Press.
- Witte, Els *et al.* (ed.) (2005): *Language, Attitudes & Education in Multilingual Cities*, Wetteren: Universa Press.
- Woolard, Kathryn A. (1985): «Catalonia: the dilemma of language rights», in: Worfson, Nessa / Manes, Joan (eds.): *Language of Inequality*, La Haya: Mouton, 91–110.
- (1992): *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*, Barcelona: La Magrana.

■ Vanessa Bretxa i Riera, Universitat de Barcelona, Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació, Gran Via de les Corts Catalanes, 585, E-08007 Barcelona, <vanesa.bretxa@ub.edu>.

Zusammenfassung: Der Beitrag stellt die wichtigsten Veränderungen im Sprachgebrauch und in den kulturellen Praktiken bei katalanischen Schülern im Übergang von der Grundschule zur Sekundarstufe I dar. Die Analyse basiert auf einem Langzeitvergleich verschiedener Indikatoren bezüglich des Gebrauchs der Sprachen Spanisch und Katalanisch, des Freizeitverhaltens und des kulturellen Konsums der untersuchten Schüler. Ist Sprache ein relevanter Faktor für kulturellen Konsum in Katalonien? Lässt sich eine Konsumententypologie in Bezug auf die Erstsprache der Konsumenten erstellen? Wer konsumiert eigentlich katalanische Kultur? Erste Ergebnisse zeigen, dass für Jugendliche in Katalonien nur ein kleine Nische im Bereich der Kultur auf Katalanisch existiert. Gleichzeitig weisen die verschiedenen ethnolinguistischen Gruppen innerhalb der Jugendlichen Unterschiede auf und es lässt sich feststellen, dass die Erstsprache eines Schülers eine wichtige Rolle bei der Beschreibung seines kulturellen Konsumverhaltens spielt. ■

Summary: The article aims at identifying the most relevant changes that are taking place in the linguistic behaviour and the cultural practices of students as they move from primary school to high school. The basis of the analysis is a diachronic comparison of indicators regarding the uses in Catalan and Castilian, as well as the use of free time and the habits of cultural consumption. Is the language relevant in order to explain cultural consumption in Catalonia? Is there a typology of consumers according to their initial language? Who are the consumers of Catalan culture? The first results show that only a small cultural market in Catalan exists in Catalonia for the preadolescent. On the other hand, there are certain differences in each ethnolinguistic group, that is, the mother tongue of the pupil is a relevant factor in order to describe her or his cultural consumption. [Keywords: Language, education, preadolescence, culture, media, ethnolinguistic groups, diachronic study]. ■